

Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások

Munkapiaci trendek – demográfiai és jóléti kihívások

Szerkesztette
Cserhádi Ilona

Jelen publikáció az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt keretében jött létre.

© Ágoston Kolos Csaba, Andor László, Baranyi Dániel, Bartók Viktor, Benke Dávid, Berde Éva, Bod Péter Ákos, Burka Dávid, Cserhádi Ilona, Drabancz Áron, Golovics József, Kenesei Zsófia, Keresztély Tibor, Kiss Kornélia, Kolos Krisztina, Kovács Edina, Kovács Erzsébet, Kuncz Izabella, Madari Zoltán, Mágó Mánuel László, Máténé Bella Klaudia, Michalkó Gábor, Pinke-Sziva Ivett, Ritzlné Kazimir Ildikó, Sugár András, Takács Tibor, Tőkés László, Trautmann László, Vaskövi Ágnes, Vékás Péter, Zsinkó Máté, Typotex, Budapest, 2020
Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 493 125 6

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!
Újabb kiadványainkról, akcióinkról a www.typotex.hu
és a facebook.com/typotexkiado oldalakon értesülhet.

Typotex Kiadó

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Főszerkesztő: Horváth Balázs

A kötetet gondozta: Leiszter Attila

Borítóterv: Szalay Éva

Készült a Multiszolg Bt. nyomdájában

Felelős vezető: Kajtor Bálint

TARTALOM

<i>Előszó</i> (CSERHÁTI ILONA)	7
--------------------------------------	---

1. RÉSZ

Kihívások a magyar népesedési folyamatokban a várható mortalitási és élettartampályák fényében, valamint ennek hatásai a nyugdíjrendszer fenntarthatóságára

ÁGOSTON KOLOS CSABA – KOVÁCS ERZSÉBET: <i>Az élettartam-kockázat hatása a nyugdíjra</i>	17
---	----

BURKA DÁVID: <i>Magyar megyék népesség-előrejelzése</i>	37
---	----

VASKÖVI ÁGNES: <i>Fiatalok nyugdíjvárákosai Magyarországon – kitekintéssel az OECD-országok lakosságának nyugdíjba vonulási és várható élettartam-trendjeire</i>	50
--	----

VÉKÁS PÉTER: <i>A halandóságcsökkenés rotációja</i>	69
---	----

2. RÉSZ

A társadalom öregedéséből fakadó munkapiaci kihívások, az aktív idősödés perspektívái, részvételi esélyeik az új típusú foglalkoztatásban

BERDE ÉVA – DRABAN CZ ÁRON: <i>Az idősebb munkavállalók munkavállalási igényeit meghatározó tényezők vizsgálata</i>	83
---	----

BERDE ÉVA – KUNCZ IZABELLA – TÖKÉS LÁSZLÓ: <i>Az idősebb magyar munkavállalók a platformokon keresztüli munkavégzésben. Esettanulmány és háttérelmzés</i>	101
---	-----

BERDE ÉVA – MÁGÓ MÁNUEL LÁSZLÓ: <i>Az idősebbekkel szembeni diszkrimináció munkaerő-felvételkor. Tesztelési eredmények női jelentkezők esetében</i>	123
---	-----

3. RÉSZ

A jövő kihívásaira reagáló magyar munkapiac: a jelenlegi szűk keresztmetszetek elemzése (migráció, oktatás, termelékenység), valamint a jövőbeni munkapiaci stratégiák mentén a szükséges szabályozási, szervezeti keretek meghatározása

ANDOR LÁSZLÓ: <i>Mobilitás és méltányosság. Az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásának okai és folyamata</i>	151
BARANYI DÁNIEL – BARTÓK VIKTOR – TRAUTMANN LÁSZLÓ: <i>Globalizáció – partnerség – vállalat</i>	168
BENKE DÁVID – CSERHÁTI ILONA – TAKÁCS TIBOR: <i>A távmunka perspektívái Magyarországon</i>	187
BOD PÉTER ÁKOS: <i>Gazdasági szerkezet, munkaerőpiac, termelékenység – átrendeződés a koronavírus-válság után Magyarországon</i>	205
GOLOVICS JÓZSEF – ZSINKÓ MÁTÉ: <i>A magyar orvostanhallgatók elvándorlási szándékainak befolyásoló tényezői</i>	236
SUGÁR ANDRÁS – TRAUTMANN LÁSZLÓ: <i>Szakmaválasztás és mikrocenzus</i> ...	252

4. RÉSZ

A munkával kapcsolatos percepciók, a munkahelyi jóllét, valamint a szubjektív jóllét és a hosszú távú termelékenység összefüggéseinek elemzése, különös tekintettel a fiatal generáció új típusú elvárásaira a jövő munkahelyével kapcsolatban

CSERHÁTI ILONA – KERESZTÉLY TIBOR – MADARI ZOLTÁN: <i>A jövő munkahelyével kapcsolatos elvárások/várakozások alakulása</i>	281
CSERHÁTI ILONA – KERESZTÉLY TIBOR – MICHALKÓ GÁBOR: <i>Az időskori utazások költési szerkezetét befolyásoló tényezők vizsgálata Magyarországon</i>	298
CSERHÁTI ILONA – MÁTÉNÉ BELLA KLAUDIA – RITZLNÉ KAZIMIR ILDIKÓ: <i>A rugalmas munkaerőpiac mérőszámai a hivatalos statisztikában</i>	319
KENESEI ZSÓFIA – KISS KORNÉLIA – KOLOS KRISZTINA – KOVÁCS EDINA – MICHALKÓ GÁBOR – PINKE-SZIVA IVETT: <i>Az időskorúak turisztikai foglalkoztatásának jóllét-orientált vizsgálata</i>	336
KERESZTÉLY TIBOR – MÁTÉNÉ BELLA KLAUDIA – RITZLNÉ KAZIMIR ILDIKÓ: <i>A gazdasági fejlettség és a távmunka közötti kapcsolat vizsgálata Európában</i>	351

ELŐSZÓ

A kötet a magyar gazdaság hosszabb távú munkapiaci kihívásait elemzi. A téma sokrétősége és az egyes kutatási területek közötti számos összekapcsolódási pont azt igényli, hogy a témát számos oldalról körbejárjuk, elemezzük. Célunk szerint a kötetünk hozzájárul ahhoz, hogy olvasóink, a döntéshozók és a munkapiac további szereplői egy átfogó képet kapjanak a magyar munkapiac jelenlegi sajátosságairól, valamint az ebből fakadó problémákról és megoldási lehetőségekről. Reméljük, hogy többdimenziós helyzetelemzésünk és a munkapiac jövőbeni „új világának” mélyebb megismerése alapját képezheti egy olyan munkapiaci stratégia kidolgozásának, amely egy idősödő társadalomban, a 4. ipari forradalom, valamint az új típusú jóléti elvárások körülményei között is lehetővé teszi a magyar gazdaság gyorsabb ütemű felzárkózását, a gazdasági és társadalmi jólét szintjének emelkedését.

Az *első rész* hazánk várható demográfiai körképét vázolja fel. Elemzi a magyar népesedési folyamatokban detektálható hosszabb távú problémákat a várható mortalitási és élettartampályák fényében, valamint ennek hatásait a nyugdíjrendszerre és annak jövőbeni fenntarthatóságára. Vékás tanulmányában bemutatja, hogy a halandóság alakulását célszerű korcsoportos bontásban elemezni, mivel a fejlett gazdaságokban a fiatalok mortalitási rátája már nem csökkenthető tovább dinamikusan, míg az időseknél a javulás üteme folyamatosan gyorsul. A halandósági görbék részletes elemzése alapján Ágoston és Kovács klaszterelemzéssel vizsgálta a hasonló helyzetben lévő országok körét, ami hozzájárulhat az idősödő társadalmakkal kapcsolatos közös problémafeltáráshoz és megoldáskereséshez.

Egy mikroszimuláción alapuló demográfiai modell segítségével Burka regionális szintű előrejelzést készített a magyar korfa alakulására 2030-ig. A modell eredményei azt mutatják, hogy az elkövetkező évtizedben az idősödésből fakadó fenntarthatósági problémák súlyosbodnak, bár regionális szinten a folyamatok (a kiinduló korösszetétel és a migrációs feltevések függvényében) igen eltérő módon hathatnak a regionális fenntarthatóságra (az időskorúak arányára) – még azonos mortalitási ráták feltételezése mellett is. Vaskövi online kérdőíves felvétel keretében mutatta be, hogy a megkérdezett egyetemisták egyértelműen osztják ezt a – fenntarthatóság szempontjából – negatív jövőképet, többségük azt vélelmezi, hogy aktív jövedelmüknek még a felét sem fogják állami nyugdíj-

ként megkapni, és ez az összeg csak kevesebb mint felét jelenti majd időskori bevételeiknek. Az egyetemisták leginkább a nyugdíjkorhatár kismértékű emelésére számítanak, ami teljes összhangban van annak az idősoros vizsgálatnak az eredményével, amely szerint az elmúlt két évtizedben az effektív nyugdíjkorhatár mintegy két évvel emelkedett, de a 65 éves korban várható élettartamnövekedés ezt szignifikánsan meghaladta.

A *második rész* a társadalom öregedéséből fakadó munkapiaci kihívásokat tárgyalja, elemzi az aktív idősödés perspektíváit, és az idősök részvételi esélyeit az új típusú foglalkoztatásban. Az idősebbek munkavállalása némileg elmentmondásos Európában: míg a kormányok az idősödő társadalmak fenntarthatóságához elengedhetetlennek tartják a nyugdíjkorhatár folyamatos emelését, így az idősebbek intenzívebb foglalkoztatását, addig a munkaadók nem minden esetben preferálják azt. Ezért a kor szerinti diszkrimináció mérése kiemelten fontos feladat. Berde és Mágó a diszkriminációs módszertan áttekintése után saját kísérleti adatokon tesztelték, hogy az idősebbeket hátrányosan kezelik-e a munkára való jelentkezéskor. A kísérletekre épülő modellszámítások első eredményei sajnos jelentős kor szerinti diszkriminációra utalnak Magyarországon.

Az idősök iránti munkaerőpiaci kereslet alakulásának bemutatására Berde, Kuncz és Tőkés átfogó történelmi képet vázol fel az idősebbek munkavállalási helyzetéről, áttekinti az idősök tipikus foglalkoztatási formáit, tárgyalja a digitális megosztottságból fakadó negatív következményeket. Az Oszkár utas-társ-közvetítő adatai alapján azonban azt is bemutatja, hogy Magyarországon az elektronikus platformok segítségével végzett munka egy kitörési pont lehet az idősebb korosztály számára.

Az idősök munkakínálatának bővülése, az időskori aktivitási ráta emelése fontos gazdaságpolitikai eleme lehet egy középtávú gazdaságstratégiának. Az idősök munkakínálatának elemzése és előrejelzése fontos kutatási kérdés, ezért kötetünkben Berde és Drabancz több száz budapesti és székesfehérvári, 50 év feletti munkavállaló válaszai alapján értékeli az idősebb munkavállalók további munkavégzésének hajlandóságát és azok mozgatórugóit. A válaszadók közel fele nem zárkózott el a nyugdíjba vonulást követő munkavégzés gondolatától, de leginkább a jómódú, egészséges, képzett, munkájukkal jelenleg is elégedett munkavállalók tervezik, hogy a munkaerőpiacon maradnak a nyugdíjkorhatár elérését követően is. Mindez arra utal, hogy a munkahelyi jóllét vállalati és kormányzati eszközökkel történő emelése (rugalmas, „idősbarát” munkahely, járulékkedvezmények) hosszabb távon is segítheti az időskori aktivitás bővülését.

A *harmadik rész* a hazai munkapiac jelenét jellemző és jövőjét befolyásoló néhány speciális témát tárgyal. A munkapiaci kínálat oldali elemzésének egyik fontos kiindulópontja, hogy a szakmaválasztás során mennyire sikerül a belső

motiváltságot mozgósítani. Sugár és Trautmann kutatásukban összevetették a 2016. évi mikrocenzus adatait az egyes szakmák megítéléséről, presztízséről egy, a középfokú képzettséget igénylő szakmák választásáról szóló felmérés eredményeivel. A hazai munkakínálat másik aktuális problémája a munkavállalási célú migráció következtében számos területen kialakult súlyos munkaerőhiány. Orvostanhallgatók körében végzett felmérés eredményeit felhasználva Golovics és Zsinkó ökonometriai modellel elemezték az elvándorlási szándékok mozgatórugóit, illetve számszerűsítették az egyes tényezők hatásainak mértékét.

Az Európai Unió számos eszközzel él a foglalkoztatási problémák kezelése, enyhítése érdekében. Andor a 2019-ben felállított Európai Munkaügyi Hatóság létrehozásának motivációit, az új szervezet céljait, feladatait és lehetőségeit mutatja be. A negyedik ipari forradalom, a tudásalapú gazdaság megteremtése kikényszeríti a vállalkozók és menedzserek attitűdjeinek változását, a korábbi neoliberális gyakorlat meghaladását. Baranyi, Bartók és Trautmann ennek elméleti vonatkozásait elemzik, bemutatva a gazdálkodói attitűdök felfogásának eszmetörténeti előzményeit, ennek tükrében értékelték egy hazai cégvezetővel folytatott interjúorozat eredményeit.

A 2020-as koronavírusválság különösen súlyos problémákat okozott a munkapiacra. Bod a válság kezelését gazdaságtörténeti tapasztalatok alapján értékeli. A válság után tartós hatásokkal is számolhatunk: a globális termelési tevékenység előreláthatólag mind térbelileg, mind ágazatilag átrendeződik. Alapvető kérdés, hogy a magyarországi gazdasági szereplők bent tudnak-e maradni az értékláncokban, és ez milyen következményekkel jár majd a foglalkoztatásra.

Benke, Cserhádi és Takács a foglalkoztatás egy atipikus formáját, a távmunkát elemzik a munkavállalók, a munkáltatók és a szabályozó állam szemszögéből. Mikroszimulációs módszerrel vizsgálják a távmunka arányának középtávú alakulását Magyarországon ágazatonként és régióként.

A *negyedik rész* a munkapiac jóléti dimenzióit tekinti át, tárgyalja a munkával kapcsolatos, átalakuló percepciókat, elemzi a munkahelyi jólét és a hosszú távú termelékenység összefüggéseit, különös tekintettel a fiatal generáció új típusú elvárásaira a jövő munkahelyével kapcsolatban.

Magyarország egyik legfontosabb munkapiaci kihívása, hogy felkészüljön a 4. ipari forradalomból következő technológiai és a humán tőke fejlesztéséhez kapcsolódó feladatokra. A munkapiacra a kereslet szerkezetének jelentős átalakulása során nem hagyhatók figyelmen kívül azok a munkavállalói oldalról érkező új típusú elvárások, amelyek már a digitális generációk irányából érkeznek. Ezért fontos megismerni, hogy a fiatalok mit gondolnak az életcélokról, ebben a

munka szerepéről, arról, hogy milyen feladatokat, milyen formában szeretnének ellátni, milyen feltételek esetén képzelik el Magyarországon a jövőjüket.

A jövő munkahelyével kapcsolatos elvárások/várakozások alakulását ezért kérdőíves felmérések segítségével elemeztük. Cserháti, Keresztély és Madari összehasonlító módon vizsgálta, hogy a vélemények alapján melyek egy jó munkahely legfontosabb jellemzői ma Magyarországon, és azt, hogy az egyetemisták és a már munkavállalóként dolgozók milyen szempontok alapján döntenek a munkahelyválasztásról, valamint annak esetleges elhagyásáról. Az eredmények szerint a hallgatók a szakmai fejlődést, az előmeneteli lehetőségeket és a szakmai kihívások meglétét értékelték a legfontosabbnak, míg a munkavállalóknál – az előbbi célok továbbélése mellett – az elérhető jövedelem vált a legfontosabb munkahely-szelekciós kritériummá. A munka és magánélet egyensúlya viszont mindkét csoportban fontosnak bizonyult, azaz a jövő generációi számára kiemelt jelentőségű a szélesebb értelemben vett jóllét, az, hogy olyan munkát vállaljanak, amely mellett marad idő a családra és a szabadidős tevékenységekre egyaránt. A jövedelmi elvárások a jelenlegi tényhelyzethez képest összességében is nagyon magasak, további meglepő eredmény, hogy az elvárt jövedelemszintre vonatkozó igények esetében a nemek közti különbség több mint 50 százalékos a férfiak javára.

A munkapiac rugalmasságának mérhetősége egyre inkább fontos elvárássá válik – különösen a Covid-19-járvány megjelenését követően. Cserháti, Máthéné és Ritzlné tanulmányukban definiálják a munkaerő térbeli, szakmai és időbeli rugalmasságát. Ilyen típusú mérőszámok még nem elérhetők a hivatalos statisztikában rendszeres adatközlésként. Ezért a tanulmány becslési lehetőségeket vázol fel az elérhető információs bázis alapján. A térbeli mobilitás a belföldi és nemzetközi mobilitási hajlandóságra vonatkozó felmérési adatokkal közelíthető, a szakmai mobilitás a munkaerő ágazatok közötti áramlása révén mérhető, míg az időbeli rugalmasság a részmunkaidős foglalkoztatás és a távmunka részarányával becsülhető. A munkaerőpiaci mobilitás alakulásának folyamatos mérése és elemzése kulcskérdéssé vált, mert ennek révén detektálható a hazai munkaerőpiac alkalmazkodóképességi szintje, becsülhető a munkahelyi jóllét egyik meghatározó tényezője, és segítséget nyújthat a szükséges kormányzati beavatkozások gyors felismeréséhez. A távmunka elemzése annak soha nem tapasztalt terjedése miatt önmagában is kiemelt kutatási területté vált, de a folyamat hosszabb távú makrogazdasági hatásvizsgálata még inkább meghatározó jelentőségű. Keresztély, Máténé és Ritzlné azt vizsgálta, hogy a távmunka elterjedése milyen hatással lesz a gazdasági teljesítmény alakulására. A 2009 és 2018 közötti évekre illesztett, 33 országra kiterjedő panelmodell eredményei alapján bizonyítható, hogy a gazdasági fejlettség és a távmunka el-

terjedése között szignifikáns kapcsolat van (a fejlettség mintegy 25%-ban magyarázza az adott országban a távmunka arányát).

A jólléti kutatások egyik fontos részterülete, hogy hogyan javítható az időskorúak jólléte. Magyarországon az idősek aránya meglehetősen magas, emellett további kihívást jelent, hogy hazánk a legtöbb jóllétet is magában foglaló öregedést mérő index tekintetében kedvezőtlen pozíciót foglal el. Számos kutatás igazolja, hogy az időskorban általában csökkenő jóllétet a társas interakciókban való részvétel, az aktívabb életvitel és a munka is kedvezően befolyásolhatja. Ebből kiindulva Kiss, Kenesei, Kolos, Kovács, Michalkó és Pinke-Sziva kvalitatív technikával támogatott tanulmányukban egy olyan társadalmi innovációnak tekinthető új kezdeményezést mutatnak be, amelyben a turizmus területén történő foglalkoztatás hozzájárul az időskorúak jóllétének növeléséhez, egyben oldja a turizmust jellemző munkaerőhiányt is. Az időskorúak jóllétét a turizmusban való munkavállalás mellett a megfelelő szerkezetű turisztikai költsékek is emelhetik. Cserháti, Keresztély és Michalkó tanulmányukban az idős korosztály költséének generációs sajátosságait vizsgálják 17 költséncem mentén, 12 dimenzióban, 10 év távlatában. Megállapítható, hogy 2009 óta az időskorúak költséni szerkezete folyamatosan közelebb került az általános költséni szokásokhoz, az iskolázottsági szint, a regionális elhelyezkedésből adódó különbségek és az agrárium kötöttségei egyre fontosabb meghatározó tényezőivé válnak az idősebbek költsénszerkezeti sajátosságainak elemzésében. Az idősek részvétele a turizmus ágazat termelési és felhasználási oldalán (foglalkoztatottként és turistaként) több oldalról javíthatja a korcsoport jólléti szintjét, egyúttal élénkítheti a munkaerőpiacot és javíthatja a gazdasági teljesítményt.

Összességében a kötet a hazai demográfiai helyzet adottságaira támaszkodva elemzi a fiatalok és az idősebb generációk jelenlegi és jövőbeni munkapiaci helyzetét, jólléti kilátásait. Kötetünkben felhívjuk a figyelmet arra, hogy a működési struktúrák jelentős átalakítására lesz szükség mind a technológiai fejlődés, mind a fiatalok új típusú jólléti elvárásai következtében. A flexibilis munkaformák és az automatizáció terjedésével mind a vállalatvezetési attitűdöknek, mind a szabályozási kereteknek gyökeresen át kell alakulniuk, a sikeres felzárkózás kulcsa a (digitálisan is) képzett munkaerő, a rugalmas munkahelyek és a nemzetközileg is versenyképes jövedelem.

A kötet az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projekt „Társadalmi Innováció” főirányának a kutatásait mutatja be. A négy rész a főirány négy kutatói közösségének (alprojektjének) kutatási eredményeit foglalja össze.

Ezúton is szeretném megköszönni azt a lelkiismeretes és kitartó munkát, amivel az alprojektvezetők irányították az egyes kutatási területeket, a junior és

szenior kutatók munkáját, segítették a hallgatók és a fiatal kutatók bekapcsolódását a közös hazai és nemzetközi kutatási folyamatokba.

Kovács Erzsébet a „Kihívások a magyar népesedési folyamatokban a várható mortalitási és élettartam-pályák fényében, valamint ennek hatásai a nyugdíjrendszer fenntarthatóságára” című alprojekt munkáját irányította, amelynek kutatásairól az 1. részben olvashatunk.

Berde Éva „A társadalom öregedéséből fakadó munkapiaci kihívások, az aktív idősödés perspektívái, részvételi esélyeik az új típusú foglalkoztatásban” című alprojektet vezette, kutatási eredményeiket a 2. rész foglalja össze.

Andor László és Takács Tibor irányítása alatt folytak „A jövő kihívásaira reagáló magyar munkapiac: a jelenlegi szűk keresztmetszetek elemzése (migráció, oktatás, termelékenység), valamint a jövőbeni munkapiaci stratégiák mentén a szükséges szabályozási, szervezeti keretek meghatározása” című alprojekt kutatásai, eredményeikről a 3. részben tájékozódhatunk.

Keresztély Tibor vezette „A munkával kapcsolatos percepciók, a munkahelyi jóllét, valamint a szubjektív jóllét és a hosszú távú termelékenység összefüggéseinek elemzése, különös tekintettel a fiatal generáció új típusú elvárásaira a jövő munkahelyével kapcsolatban” című jólléti kutatásokat. A jólléti kutatásaink alapvetően a munkapiaci vetületekre koncentráltak, de emellett külön kutatócsoport vizsgálta a jóllét és a turizmus összefüggéseit, amely kutatások Michalkó Gábor, Kenesei Zsófia és Kolos Krisztina vezetésével folytak. A jólléttel kapcsolatos kutatási eredményeink a 4. részben találhatók.

Szeretném a kötet lektorainak kifejezni köszönetemet áldozatos munkájukért, mivel javaslataikkal és kérdéseikkel nagyban segítették a kötet megjelenését, és minőségének javulását. Az 1. rész lektora Banyár József, a 2. részé Sárvári Balázs volt. A 3. rész cikkeit Bódis Lajos és Lőrincz László lektorálta, míg a 4. rész lektora Oravecz Beatrix volt. A szerzők kizárólagos felelősséget vállalnak minden esetleges formai vagy szakmai hibáért. Az elemzések kizárólag a szerzők véleményét tükrözik, s nem feltétlenül esnek egybe a Budapesti Corvinus Egyetem hivatalos véleményével.

Hálás szívvel szeretnék köszönetet mondani Trautmann Lászlónak, aki kiemelkedő szakmai tudásával és szerkesztési tapasztalataival segítette a könyv elkészülését.

A teljes kutatássorozatban, valamint a kötet megjelenésében elévülhetetlen érdemei voltak a kutatásainkat áldozatos munkájukkal folyamatosan segítő munkatársainknak is: köszönettel tartozom Tóth Mannának és Horváthné Krista Zsuzsának, akik többek között nemzetközi konferenciáink, workshopunk, valamint számos nemzetközileg elismert professzor mesterkurzusának megszervezésében játszottak fontos szerepet, valamint Rakonczai Szilviának, aki

töretlen lelkesedéssel, fáradhatatlanul koordinálta a kötet szerkesztési munkálatait.

Projektünk pénzügyi menedzseléséért, a nemzetközi együttműködések adminisztratív működési kereteinek kialakításáért és a projektadminisztráció koordinálásáért Nagy Emese projektmenedzsernek szeretnék köszönetet mondani.

Remélem, hogy kötetünk többdimenziós megközelítési módszertana segítheti a magyar munkapiac jövőjéről szóló diskurzus folytatását, a folyamatok továbbgondolását, a szükséges lépések időben történő felismerését és megvalósítását.

Cserhádi Ilona
főirányvezető

Társadalmi Innováció Főirány
EFOP-3.6.2-16-2017-00017 „Fenntartható, intelligens
és befogadó regionális és városi modellek” projekt